

Ограничаване на проблемите, свързани с наркотици и ХИВ в затвора

Анна Любенова

Фондация „Инициатива за здраве“

www.initiativeforhealth.org

Защо „проблем с употребата на наркотици и ХИВ в затвора“?

- Някои европейски изследвания показват, че почти половината от затворниците в Европейския съюз имат история на употреба на наркотици

(Dolan, Khoei, Brentari, Stevens, Prisons and Drugs: A global review of incarceration, drug use and drug services, June 2007)

- В особена степен това засяга инжекционно употребяващите наркотици:
  - до 50% в някои затвори в Европа
  - 1-3% от общото население
- България: 21,6% от лишените от свобода са употребявали някакъв наркотик през последните 12 месеца (около 10% хероин)

(Годишен информационен бюлетин на Национален фокусен център 2013)

Повишаване на броя на осъдените и лишени от свобода за престъпления, свързани с наркотиците

Лица, осъдени по чл. 354а-354в по данни на
Националния статистически институт:

Година	Брой осъдени лица по Чл. 354а-354в	От тях осъдени на лишаване от свобода
2002	293	Няма данни
2003	525	Няма данни
2004	743	723
2005	913	893
2006	1557	1481
2007	1061	823
2008	949	688
2009	1297	977
2010	1490	1155
2011	1432	1149
2012	1427	1164
2013	1491	1196

- Притежанието на наркотични вещества е криминализирано
- Слабо застъпени са наказания, които са алтернатива на лишаването от свобода, в това число избор на лечение и психосоциална рехабилитация
- Възможностите за лечение и психосоциална рехабилитация на зависимите извън и вътре в затвора са крайно недостатъчни

Какви проблеми произтичат от това

- Когато не се лекува адекватно, зависимостта продължава да бъде предпоставка за криминални прояви, дори след изтърпяване на наказанието;
- Употребата на наркотици в затвора се свързва със сериозни здравни рискове, предимно с разпространението на кръвнопреносими инфекции (ХИВ, хепатит).

Практики на употреба на наркотици в затвора

- Изследване в Европа от 2007 г. показва, че делът на хероиновите потребители, които продължават да инжектират в затвора, е между 16% и 60%*
- Инжектирането на наркотици в затвора е изключително рисково поради липсата на достъп до стерилни материали за инжектиране или условия за дезинфекция.
- Рискът от свръхдоза е много голям, поради нередовната употреба, неясната чистота и произход на веществата, както и след освобождаване.
- Рискът от разпространение на ХИВ допълнително се увеличава от сексуалните практики.
- Честият рецидивизъм с кратки присъди в тази група води до многократни влизания и излизания от затвора, което е канал за разпространение на инфекцията.

* Dolan, Khoei, Brentari, Stevens, Prisons and Drugs: A global review of incarceration, drug use and drug services, June 2007

Проект: „Швейцарско-българско сътрудничество за намаляване на проблема с употребата на наркотици и ХИВ в затвора“

1 януари 2014 - 31 декември 2015

Финансиран от Фонд «Партньорство и експертна помощ» на
Българо-швейцарската програма за сътрудничество

SWISS-BULGARIAN COOPERATION PROGRAMME
ШВЕЙЦАРСКО-БЪЛГАРСКА ПРОГРАМА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Кой стои зад проекта

- Партньори:
  - Фондация „Инициатива за здраве“
  - Контакт Нетц
  - Център „Проект Пеперуда София“
- Сътрудничащи институции:
  - ГДИН
  - Затвора София

Размер на швейцарската финансова помощ:
224 382 шв. франка.

Програма за психосоциална рехабилитация в затвора

- Начало: 1.07.2014 г. Продължителност 18 месеца. Предвидена за 60 участника.
- Реализира се в ЗОЗТ Кремиковци сред лишени от свобода с проблемна употреба на наркотици
- Индивидуални психотерапевтични сесии, основно базирани на метода „мотивационно интервюиране“, водени от външни професионалисти
- За период от 4 месеца (юли-октомври) през програмата са преминали 52 л.св., от които 16 човека са участвали в средносрочна интервенция (4-12 срещи) и 10 в краткосрочна (2-4 срещи).

Ресоциализационна фаза за лица, излизащи от затвора

- Проектът предвижда възможност за тримесечна ресоциализация за 15 лица в психотерапевтична програма в общността
- Очаква се да стартира през януари 2015

Програма за намаляване на вредите

- Здравно-образователна програма за л. св. посредством групови сесии
- Теми на здравно обучение:
  - Намаляване на риска при употреба на наркотици.
  - Безопасно инжектиране и алтернативи на инжектирането.
  - Превенция на свръхдоза.
  - Вируси и инфекции, ХИВ, хепатит.
  - Сексуално-предавани инфекции, безопасен секс.
  - Туберкулоза. Хигиена.
  - Обучение на лидери.
- Съчетава се с предоставяне на презервативи и кръвно-тестуване за ХИВ, хепатит В и С и сифилис

Програма за намаляване на вредите

- Начало: юли 2014, продължителност 18 месеца.
- Очакван брой обучени лица: 200 първично обучени и 200 вторично обучени лишени от свобода; обучение на персонал от затвора
- За периода юли-декември (6 месеца) през обучения са преминали първично 84 лица и вторично 68

Наблюдения...

- И двете интервенции до момента се посрещат с голям интерес от лишените от свобода
- Успешната психосоциална рехабилитация при наркотична зависимост изисква съчетаване със социални програми в затвора и в общността (програми за трудова заетост, здравна грижа, настаняване, социална подкрепа, работа с близките)
- Интервенции за намаляване на вредите, които не включват достъп до материали за превенция (спринцовки, дезинфекционни средства, презервативи) имат ограничена ефективност

Идеи и препоръки за обсъждане

- Интегриране на програми за работа със зависими във всички затвори като постоянна част от социалната работа...
- Развиване на социални услуги в общността за хората, излизащи от затвора, и специфично за зависимите...
- Интегриране на модели за работа с наркотичната зависимост в програмите за пробация...
- Засилване на дейностите по превенция на ХИВ – програми за обмен на игли и спринцовки и лечение с метадон...
- Подобряване на законовата уредба - въвеждане на алтернативни на затвора наказания, декриминализация на притежанието на наркотици, за зависимите, извършващи дребни престъпления, в това число избор на лечение и психосоциална рехабилитация...

План за действие по наркотиците на Европейския съюз 2013-2016

Действие 21:

Страните членки да предоставят, там където е подходящо и в съответствие с техните законови рамки, алтернативи на принудителните санкции (като обучение, лечение, рехабилитация, последваща грижа и социална реинтеграция) за извършителите на престъпления, които употребяват наркотици.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:351:0001:0023:en:PDF>

Служба на ООН по наркотиците и престъпленията (UNODC)

6 декември 2013

Принос на изпълнителния директор на Службата на ООН по наркотиците и престъпленията към разглеждането на високо ниво на прилагането на Политическата декларация и Плана за действие на Международното сътрудничество за интегрирана и балансирана стратегия за справяне със световния проблем с наркотиците, което да се предприеме от Комисията по наркотични вещества 2014

Параграф 52., под-точка (d):

Лишаването от свобода на хора заради употребата от наркотици увеличава тяхната уязвимост към заболявания, причинени от употребата на наркотици и многобройни здравни проблеми, в това число ХИВ, туберкулоза и вирусен хепатит. ... Ненаказването на употребата на наркотици може да бъде ефективен начин за избягване пренаселването на затворите, пренасочване на ресурси към лечение и подпомагане на евентуалната рехабилитация, ресоциализация и реинтеграция на употребяващите наркотици.

http://www.unodc.org/documents/commissions/CND-session57/UNODC_ED/V1388514e.pdf